

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Алла Боднар, Діана Кіріка

Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський

bodnar.alla@ukr.net, dkirika7@gmail.com

<https://doi.org/10.37406/sXXIcp.2021.v1.242>

Вступ

Сучасні виклики, винятково складні і доленосні завдання з розбудови цивілізованої, незалежної держави, конфлікти світоглядів у поліетнічних регіонах України зумовлюють необхідність пошуку не лише адекватних шляхів їх вирішення, а й всебічне вивчення та осмислення історичного минулого, природи й сутності їх специфіки. Повною мірою це стосується питань розвитку освітньої галузі в Україні яка не може бути забезпечена без ефективно діючої науково-дослідницької галузі. В розв'язанні цієї проблеми вагома роль відводиться налагоджуванню партнерських взаємовідносин між членами наукових колективів, керівництвом, студентами. Наукову школу необхідно розглядати як професійну співдружність людей, що сформувалися під егідою особистості – ученого-лідера. Вона займається активною дослідницькою роботою в новому актуальному напрямі й об'єднаних ідеями, методиками, науковими традиціями, що розширюються співробітництвом, пошуком нових фактів.

Таким чином, вибір теми даної статті обумовлено потребою у дослідженні цієї проблематики з метою розробки нових підходів щодо організації керівництва науковими дослідженнями, його удосконалення, а також і модернізації в загальній системі освітньої діяльності, і на цій основі виявлення та поширення позитивного досвіду організації та розвитку наукової школи у сучасному вищому навчальному закладі.

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю вироблення адекватних сучасним умовам стилів керівництва та адміністрування, в тому числі і науковими дослідженнями у закладах вищої освіти 3-4 рівнів акредитації.

Метою даного розділу є обґрунтування теоретико-методологічних засад і практичних аспектів керівництва науковими дослідження в сучасних умовах та розробка рекомендацій щодо його подальшого удосконалення. Крім цього, аналіз і дослідження сучасного стану системи адміністрування у закладах вищої освіти 3-4 рівнів акредитації в Україні та порівняння її із зарубіжними країнами. Виходячи з цього, перед даним дослідженням поставлено *наступні завдання*:

- визначення сутності наукової школи в сучасних умовах та її місця в освітній системі сучасного закладах вищої освіти;
- аналіз особливостей організації та розвитку наукових шкіл;
- функції та порядок організації наукових досліджень;
- аналіз результативності наукових досліджень на кафедрі теоретико-правових і соціально-гуманітарних дисциплін в ПДАТУ;
- рекомендації щодо удосконалення організації наукових досліджень та взаємовідносин науково-педагогічних працівників кафедри з адміністрацією та студентами.

Предметом даного дослідження є форми та методи організації наукових досліджень у закладах вищої освіти 3-4 рівнів акредитації.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх фахівців аграрної сфери.

Методологічною основою даної теми є теоретичні положення та висновки надбань світової освітянської думки, фундаментальні концепції і закони сучасної навчально-дослідницької системи та особливості, що відображають реальний стан справ у науковій діяльності закладів вищої освіти України.

У процесі написання даної теми *використано матеріали* законодавчих та виконавчих органів влади України, публікації фахових видань та методи педагогічних досліджень.

Розділ 1. Сучасні технології навчання у вищих навчальних закладах.

Однією із основних вимог до вищої освіти є вимога її сучасності, що включає в себе уявлення про те, якою повинна бути сучасна людина, людина-професіонал, яке її призначення, роль у суспільстві, яке замовлення на її освіту, які очікування від освіти у самої людини, суспільства. Одним із пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства є інформатизація освіти - впровадження нових інформаційних технологій у систему освіти. Інформатизація навчально-виховного процесу передбачає широке використання у процесі вивчення навчальних предметів інформаційно орієнтованих засобів навчання на базі сучасних комп'ютерів і телекомунікаційних мереж. До них належать інформатизація системи управління навчальним закладом, створення баз даних та переробка інформації, участь у міжнародних проектах тощо.

Широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (програмоване навчання, експертні системи, мультимедіа, імітаційне моделювання, предметні комп'ютерні уроки) сприяє реалізації особистісно орієнтованого підходу до студентів, поетапному засвоєнню знань, умінь і навичок [5]. Перспективним напрямком розвитку комп'ютерних засобів навчання у вищих навчальних закладах є інформаційні системи на основі штучного інтелекту. Серед них – програми навчання іноземним мовам; програми автоматичного доведення теорем, навчання розв'язування задач з фізики; навчальні експертні інформаційні системи. Більшість цих програм можуть бути використані як у навчальному процесі, так і в практиці наукових досліджень. У їх побудові чітко структурована організація знання, яке закладене в основу.

Працюючи з такою системою, студент не тільки знайомиться з новим навчальним матеріалом, а ще й має змогу проаналізувати способи репрезентації знання у галузі, яку він вивчає, що сприяє інтеграції та систематизації знань студента. На етапі створення експериментально-навчальних систем формується модель студента, потім у процесі функціонування цієї системи діагностується його знання на основі знань експертів у певній предметній галузі. У процесі роботи студента з системою фіксуються помилки і ускладнення, що виникають під час відповідей. У пам'ять комп'ютера заносяться відомості про знання, навички, помилки, здібності кожного, хто навчається.

Система проводить аналіз результатів навчальної діяльності окремого студента, групи чи кількох груп, виявляє ускладнення і типові помилки, надає рекомендації студенту та узагальнені результати викладачу, що дає змогу оптимізувати процес організації і керування навчальною діяльністю. Одержані дані дозволяють

викладачам виявити ті розділи теми, які студенти засвоїли слабо, звернути особливу увагу на незасвоєний матеріал, провести корегування методик, навчальних планів і програм [6]. Якщо студент опановує матеріал самостійно, використовується підсистема, яка містить засоби інтелектуального аналізу обсягу і структури знань, необхідних для організації навчального процесу і керування ним. До неї входять інтелектуальна консультативна програма, що реалізує інтерактивний діалог користувача з системою; контрольньо-діагностичний модуль, що дозволяє розрахувати і оцінити параметри суб'єкта навчання для визначення оптимальної стратегії і тактики на кожному етапі навчання.

Актуальним завданням, яке розв'язується інтелектуальною навчальною інформаційною системою, є раціональне використання інформації про знання, вміння, можливості окремого студента. Система забезпечує взаємодію за схемою – студент – інформаційна система – викладач. Викладач завжди має змогу одержати інформацію про рівень сформованості у студента кожної навчальної операції. Ще однією перевагою електронних видань порівняно з друкованими є можливість їх інтерактивного оформлення. Всі фрагменти електронних видань, що моделюють процеси, можуть бути побудовані таким чином, що читач сам стає учасником події і в певних межах може впливати на їх перебіг, що зближує процес роботи з таким виданням із діловими іграми. Такого ефекту не можна досягти за традиційної форми подання інформації. Але жодна освітня технологія не може розглядатися як універсальна.

Організація навчального процесу в сучасних умовах вимагає поєднання різних технологій, творчого підходу до використання кожної з них, а також створення нових навчальних технологій. Сучасні технології навчання зорієнтовані на особистість, створення умов для її самовираження і саморозвитку. А прагнення постійно оптимізувати навчальний процес з урахуванням особливостей постіндустріального (інформаційного) суспільства зумовлює потребу в нових технологіях навчання. Реалізація цього прагнення збагатила педагогічну теорію і практику навчання такими технологіями, як особистісно орієнтована, групової навчальної діяльності, розвивального навчання, формування творчої особистості, навчання як дослідження, модульно-рейтингового навчання та ін.

Недовговічні умови функціонування суб'єктів господарювання, які мають на даний момент стабільну тенденцію до ускладнення економічного середовища, значною мірою викликають необхідність постійного підвищення кваліфікаційного рівня працівників без їхнього відриву від виробничого процесу. В таких умовах актуалізується питання повсякчасного впровадження закладами вищої освіти України дистанційного навчання як закономірної відповіді ВНЗ викликам всесвітніх глобалізаційних процесів. Згідно діючого Положення «Про дистанційне навчання», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України №466 від 25.04.2013 р. [1] під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому принципово важливим моментом організації дистанційного навчання в ВНЗ є вибір того віртуального середовища (тієї інформаційно-комунікаційної платформи), на базі якого буде здійснюватися розробка дистанційних курсів навчальних

дисциплін.

Як свідчать результати попереднього дослідження [4], у ході якого автором було охарактеризовано та порівняно програмно-технологічні платформи, якими забезпечується створення спеціалізованого навчального середовища, в якому містяться дистанційні курси («Прометей 4.5», eLearning Server 4G, IBM Lotus Workplace Collaborative Learning та Moodle), на даний момент найбільш ефективним засобом дистанційного навчання студентів ВНЗ України є віртуальне середовище Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) як найбільш економічне та доступне. Тому доцільним є виявлення основних прикладних аспектів розробки дистанційного курсу навчальної дисципліни на базі віртуального середовища Moodle, чим і визначається мета даного дослідження.

У загальному вигляді процес розробки дистанційного курсу навчальної дисципліни на базі віртуального середовища Moodle зберігає стандартний алгоритм розробки дистанційного курсу, який, як було попередньо виявлено автором [7], містить такі етапи: 1) визначення цілей і завдань дистанційного курсу навчальної дисципліни, 2) підготовка та структуризація навчального матеріалу, 3) підготовка медіафрагментів, 4) підбір літератури та гіперпосилань, 5) розробка системи контролю й оцінки рівня знань, 6) розробка календаря дистанційного курсу навчальної дисципліни, 7) завантаження матеріалів дистанційного курсу навчальної дисципліни у віртуальне навчальне середовище, 8) запуск дистанційного курсу, 9) модернізація дистанційного курсу навчальної дисципліни за результатами апробації.

Розробка дистанційного курсу навчальної дисципліни на базі віртуального середовища Moodle починається із заповнення інформації за посиланням «Установки» розділу «Управління», де вказуються повна та скорочена назва навчальної дисципліни, короткий опис дистанційного курсу (анотація чи резюме), обирається формат дистанційного курсу («формат-календар» чи «формат-структура»), визначається тривалість вивчення студентами дистанційного курсу навчальної дисципліни вказується кількість тижнів навчання або тем навчальної дисципліни, дата початку та закінчення реєстрації студентів у віртуальному середовищі для вивчення навчальної дисципліни, викладачем приймається—обираються настройки публічності рішення про доцільність відображення в навчальному середовищі інформації щодо звітів про роботу дистанційного курсу (коли кожен учасник може бачити перелік своїх минулих дій у віртуальному середовищі) та щодо оцінок студентів, обираються методи реєстрації учасників дистанційного курсу, визначається чи є дистанційний курс навчальної дисципліни метакурсом (дистанційним курсом, у якому можуть реєструватися діючі учасники інших дистанційних курсів). У наступних розділах необхідно надати структурований матеріал дистанційного курсу конспекти лекцій, завдання до—навчальної дисципліни практичних занять і самостійної роботи, завдання до контрольних робіт і перелік контрольних питань, презентації, аудіо- та відеоматеріали навчальної дисципліни.

Важливим моментом розробки дистанційного курсу навчальної дисципліни на базі віртуального середовища Moodle є вибір його формату, який, як зазначалося вище, може мати вигляд календарю (формат «по тижням») чи структури (формат «по темам»). Так, при використанні формату-календарю, дистанційний курс навчальної дисципліни буде розбитий на частини по календарним тижням, що є доволі жорсткою ієрархією тем навчальної дисципліни та занять і є доцільним виключно для

закінчених дистанційних курсів, розрахованих на вивчення дисципліни в певний регламентований проміжок часу. Тому більш універсальним є використання формату-структури, при якому дистанційний курс навчальної дисципліни розбивається по темах без прив'язки до певного проміжку часу. Втім, у разі необхідності викладачем може змінюватися формат дистанційного курсу навчальної дисципліни з формату-календарю на формат-структуру і навпаки, що також є безперечною перевагою програмно-технологічної платформи Moodle.

Значною мірою повнота та ефективність використання можливостей віртуального середовища Moodle залежить від коректної роботи учасників системи дистанційного навчання з базовими та додатковими елементами середовища. При цьому, базовими елементами навчального середовища є такі як: «завдання» (елемент, що містить задачу до вирішення, яка ставиться викладачем студенту), «форум» (елемент, що забезпечує спілкування учасників дистанційного курсу між собою у форматах «викладач-студент» і «студент-студент»), «семінар» (елемент, який передбачає не лише виконання студентом власного наданого викладачем завдання, а й оцінку ним якості виконання завдань іншими студентами), «тест» (елемент, що забезпечує контроль рівня оволодіння студентами матеріалом навчальної дисципліни в он-лайн режимі та передбачає автоматичну перевірку вірності виконання студентами контрольних завдань), «заняття» (елемент, що забезпечує поступове надання викладачем студенту частин матеріалу навчальної дисципліни для вивчення), «чат» (елемент-аналог «форуму», який передбачає обов'язкове одночасне знаходження учасників дистанційного курсу в он-лайн режимі), «опитування» (елемент, що забезпечує здійснення викладачем поточного контролю рівня оволодіння студентами певною частиною навчального матеріалу), «глосарій» (елемент, що містить перелік ключових термінів і понять, які використовуються – в дистанційному курсі навчальної дисципліни), додатковими «анкета» (стандартний елемент, що містить попередньо розроблені питання для збору інформації щодо проходження студентами дистанційного курсу та визначення особливостей психологічної взаємодії між його учасниками), «робочий зошит» (елемент, що може бути дистанційним аналогом конспекту лекцій/контрольної роботи/реферату студента), «книга» (елемент, що являє собою багатосторінковий навчальний матеріал дисципліни), «діалог» (елемент-аналог «форуму» чи «чату», який забезпечує комунікацію лише між двома учасниками дистанційного курсу), «SCORM» (елемент, що дає змогу викладачеві включати до матеріалів навчальної дисципліни файли SCORM і AICC), «Wiki» (елемент, що забезпечує сумісну роботу студентів над виконанням спільного завдання) та інші.

Остаточний перелік елементів дистанційного курсу навчальної дисципліни формується викладачем і додається ним в режимі редагування через той же розділ «Управління» за допомогою вікна «Додати елемент курсу». Зрозуміло, що від того наскільки коректно (чітко та зрозуміло) викладачем буде сформований перелік елементів дистанційного курсу, значною мірою залежить ефективність вивчення навчальної дисципліни студентами.

Таким чином, дослідивши деякі прикладні аспекти розробки дистанційного курсу навчальної дисципліни на базі віртуального середовища Moodle, можна зробити висновок про нагальну необхідність у сучасних умовах забезпечення підготовки викладачів у напрямку роботи з інформаційними технологіями (у тому числі програмно-технологічними платформами), адже, як бачимо з вищезазначеного,

значною мірою повнота та якість засвоєння студентом навчального матеріалу залежить від того наскільки коректно викладачем буде організований дистанційний курс навчальної дисципліни.

Розділ 2. Організація самостійної роботи студентів з використанням мультимедійних технологій у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Стрімкий соціальний, економічний і технічний розвиток суспільства ставить нові задачі перед системою вищої освіти. Виявляється недостатньо дати студенту певну суму знань, яку можна закласти в стандарти, навчально-методичні посібники, тощо. Необхідно розвивати у студента самостійне, критичне мислення. Крім того, в умовах все більш стрімкого розвитку науки і техніки фахівець вимушений шукати необхідну йому інформацію не тільки в вітчизняних, але й в іноземних джерелах, щоб постійно бути в курсі останніх досягнень зарубіжних учених та практиків.

Останнім часом навчальний план в ВНЗ передбачає досить обмежену кількість годин, відведених на вивчення гуманітарних дисциплін. При цьому обсяг потоку навчальної інформації підвищується, і збільшення кількості годин та введення факультативних курсів не забезпечує можливість охопити всі аспекти навчання і озброїти майбутніх фахівців всіма знаннями і навичками, що зроблять їх конкурентоспроможними в усе більш глобалізованому світі. Виходячи з цього, у вищих навчальних закладах перевага віддається активним методам навчання, які спрямовані на формування у студентів самостійності, гнучкості, варіативності, критичності мислення. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників є нині інноваційні технології. Інноваційні технології в навчанні – це, насамперед, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ). Одними з сучасних і перспективних ІКТ є мультимедійні технології (ММТ). Під мультимедійною технологією розуміється технологія, яка окреслює порядок розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації різних модальностей [3]. Використання ММТ у вивченні гуманітарних дисциплін має цілий ряд переваг: варіативність застосування на різних етапах навчання; – можливість застосування на будь-якому етапі роботи – на практичному занятті; – навчальний матеріал краще сприймається і легше запам'ятовується студентами; економічне використання навчального часу; – індивідуалізація навчання, визначення глибини і послідовності засвоєння, темпу роботи; реєстрація даних про студента; – збір та обробка статистичних даних про індивідуальну – навчальну діяльність студентів; скорочення видів роботи, що втомлюють студента; – використання різних аудіовізуальних засобів навчання – (графіки, звуку) для збагачення і мотивації навчання, наочного та динамічного подання матеріалу; розгалуження послідовності навчання на основі – аналізу помилок студента; адаптація існуючих навчальних матеріалів до – комп'ютеризованих умов навчання; створення комфортного середовища навчання; – впровадження експериментальних досліджень; – активізація навчальної діяльності студента; – інтенсифікація навчання та підвищення рівня – мотивації; формування самооцінки студентів та створення умов – для самостійної роботи.

Сучасні мультимедійні продукти (МП) несуть у собі інформацію різних типів і припускають використання спеціальних технічних пристроїв для їх створення та відтворення. На сьогоднішній день в закладах вищої освіти з метою підтримки та

збагачення навчального плану найчастіше використовують такі мультимедійні продукти, як: 1. Комп'ютерні словники. 2. Електронні енциклопедії. 3. Інтерактивні довідники. 4. Автоматизовані тестові системи. МП дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування МП та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків. МП не тільки сприяють інтенсифікації процесу вивчення гуманітарних дисциплін, а мають такі позитивні аспекти їх застосування як інтерактивність, індивідуалізація процесу навчання, підвищення мотивації студентів, що дає студентам можливість працювати самостійно, в індивідуальному темпі, в заданій чи вільній послідовності, не відчувачи багатьох труднощів самостійної роботи.

Комп'ютер дозволяє моделювати умови комунікативної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру [2]. Отже, сучасні МП продукти можуть широко використовуватися як на етапах введення, тренування так і на етапі застосування знань, навичок і вмінь. За їх допомогою студенти мають можливість самостійно виконувати такі види навчальної діяльності: тренувати правопис; – вивчати лексичний матеріал; – удосконалювати розуміння аудіотексту; – розвивати техніку читання; – вивчати граматику. Іншим інтегративним засобом комп'ютеризованого вивчення гуманітарних дисциплін є Інтернет, який дає студентам доступ до інформації, включаючи аудіювання, читання і письмо. Студенти можуть самостійно (або відповідно до інструкцій викладача) працювати в комунікативному середовищі в реальному часі або вибирати засоби, які дадуть їм змогу створити і перевірити повідомлення; зайти на форум і поспілкуватись з одним або декількома співбесідниками. Електронна пошта дозволяє студентам підтримувати зв'язки з викладачами, спонукає їх до діалогу з ними. Усі перелічені переваги застосування ММТ допомагають вирішити основне завдання розвитку освіти – формування у студентів мовної компетенції.

Отже, мультимедіа є навчальною технологією, яка завдяки наявним їй якостям інтерактивності, гнучкості та інтеграції різноманітних видів навчальної інформації, та можливості враховувати при її використанні індивідуальні особливості студентів, сприяє підвищенню зацікавленості студентів до вивчення предмету, розширює мотивацію студентів до навчання, надаючи їм можливість самостійно працювати над завданням у зручному для них темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання.

За сучасної організації навчального процесу самостійна робота студентів перетворюється на основний засіб оволодіння навчальним матеріалом з гуманітарних дисципліни. За для полегшення вирішення цієї задачі, студенту пропонується використовувати сучасні технології навчання. Зокрема для підвищення рівня засвоєння теоретичних положень програмного матеріалу, набуття навичок і вмінь із вирішення практичних завдань з певних дисциплін студенти, поряд з опануванням традиційних літературних джерел, мають можливість використовувати електронні підручники. Представленні електронні підручники являють собою комплекс логічно пов'язаних структурованих дидактичних одиниць, та містить усі компоненти навчального процесу. Такі підручники є засобом комплексної дії на студента поєднанням концептуальної, ілюстрованої та довідкової частини. При створенні

електронного підручника беруться за основу рекомендації наведені в «Положенні про підготовку та використання засобів навчання в Подільському державному аграрно-технічному університеті ». та вимоги «Положення про підготовку і видання навчальної та навчально-методичної літератури в НУХТ». Електронний підручник це електронний навчальний засіб, що повністю повинен відповідати програмі навчальних дисциплін та забезпечувати неперервність та повноту дидактичного циклу процесу навчання за умови здійснення інтерактивного зв'язку. Електронний підручник будується на гіпертекстовій основі, призначений для самостійного вивчення матеріалів дисципліни і дає можливість студентам працювати за індивідуальним напрямком. При розробці електронного підручника керуються такими принципами: 1. принцип необхідної доцільності. Розроблений електронний підручник повинен підвищувати ефективність навчального процесу, тому комп'ютеризації повинна підлягати тільки та частина змісту навчальної дисципліни, в рамках якої можливості інтерактивних комп'ютерних складових затребувані і необхідні; 2. принцип модульного використання. Необхідно враховувати особливості організації навчального процесу за кредитно-модульною системою в сукупності зі ступенем забезпеченості комп'ютерами кожного студента в навчальних класах; 3. принцип навчальної адекватності. У розробленні електронного підручника потрібно максимально враховувати діючі навчальні програми та рівень вимог до знань студентів, дотримуватися нормативної термінології у відповідній сфері знань; 4. принцип організаційної ергономічності. Розроблений електронний підручник повинен мати мережеву підтримку і адміністративний блок керування. Електронний підручник має ряд переваг перед друкованою літературою. Ці переваги зумовлені використанням в електронній літературі мультимедіа, гіпертексту та інтерактивності. Мультимедіа – це комплекс апаратних і програмних засобів комп'ютера, що дає можливість об'єднувати інформацію, подану в різних формах (текст, графік, звук, відео, анімація), і працювати з нею в інтерактивному режимі. У звичайній навчальній літературі всю інформацію подано тільки у вигляді тексту і графіки. В електронному підручнику можна використовувати всю багатоманітність мультимедійних технологій (робити текст барвистим, створювати різні графічні зображення, використовувати звуковий супровід, використовувати відео кліпи, анімацію). На відміну від звичайного тексту, який завжди лінійний, гіпертекст – це численність окремих блоків тексту, пов'язаних між собою через гіперпосилання. У гіпертексті в кожному вузлі може бути одне або декілька посилань, за допомогою яких можна перейти на інші вузли. В гіпертексті реалізується нелінійний спосіб організації і відображення тексту. Студент у цьому разі має можливість самостійно обирати шляхи для отримання необхідної йому інформації. Вважається, що такий спосіб одержання інформації ефективніший, ніж лінійний. Інтерактивність представлена у трьох формах: 1. реактивна інтерактивність – студенти відповідають на те що їм надає програма; 2. дійова інтерактивність- студенти керують програмою; 3. взаємна інтерактивність – студент і програма здатні пристосуватися один до одного. Тобто програма дає можливість студенту проводити дослідження, вирішувати окремі завдання, структурувати послідовність вирішення завдань. Розроблений електронний підручник з «Історії української культури» устаткований необхідними таблицями, графіками і забезпечує можливість використання новітніх освітніх технологій, зокрема дистанційних методів навчання, придатний для комп'ютерних технологій організації навчального процесу. Наведені гіперпосилання, у вигляді ключових слів,

основних категорій, кнопок переходу, за допомогою яких пов'язані між собою окремі частини підручника. Гіперпосилання дають студенту можливість самостійно вибирати шляхи для отримання необхідної йому інформації. Основні частини підручника цілком охоплюють необхідний теоретичний навчальний матеріал з дисципліни. Їх вивчення дозволить студентам усіх спеціальностей зрозуміти місце економічної науки у житті суспільства в цілому та окремої людини зокрема; визначати власне місце у вивчених економічних процесах; розуміти загальні основи економічного розвитку, ринку та його суб'єктів; характеризувати основні засади функціонування національної економіки як цілого; розуміти процеси, пов'язані із світовим господарством і міжнародними економічними відносинами.

На етапі формування сучасної освіти актуальним питанням є нові ефективні методи навчання. Сьогодні вищі навчальні заклади почали впроваджувати сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу. Вибір методів навчання на сьогоднішній день зумовлений наступним: - цілями навчання; - змістом навчального матеріалу та специфікою предмету; - темпом та терміном процесу навчання; - стилем навчання та рівнем педагогічної майстерності викладача; - дидактичним та матеріально-технічним забезпеченням процесу навчання; - рівнем підготовки студентів. Засобам навчання завжди притаманна різноманітність форм реалізації та методик їх використання. Застосування інтерактивних методів у навчально-виховному процесі у ВНЗ є важливими засобами інтерактивних технологій навчання майбутніх фахівців. Відтак актуалізується проблема визначення тих інтерактивних методів, які доцільно використовувати в традиційній лекційно-семінарській формі навчання студентів у вищій школі на різних видах лекцій та семінарських занять. Інтерактивне навчання - це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці). Безпосередньо, сама організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання рольових ігор. Усі інтерактивні технології поділяються на чотири групи: фронтальні технології, технології колективно-групового навчання, ситуативного навчання та навчання у дискусії. Серед інтерактивних методів широко використовуються такі як: мозковий штурм, мікрофон, коло ідей, робота в малих групах, займи позицію, пресс-метод, акваріум, подорож, рольові ігри, ін. Інтерактивні технології навчання включають в себе чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, та розумові і навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. На відміну від методик, інтерактивні навчальні технології не вибираються для виконання певних навчальних завдань, а самою своєю структурою визначають кінцевий результат. Кожен з методів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Універсальних рекомендацій щодо складу і застосування методів навчання не існує. Викладач має самостійно вирішити, який метод обрати з метою максимізації ефективності процесу навчання. Будь-який з методів навчання має забезпечувати: активну участь студентів у процесі навчання; встановлення зворотного зв'язку в системі «викладач-студент»; можливість застосування набутих навичок і знань в

реальних життєвих та навчальних ситуаціях; розвиток цільових навичок поведінки (самостійної творчої діяльності роботи в малих групах); мотивацію студентів до підвищення ефективності своєї діяльності на заняттях і в реальних ситуаціях; вироблення життєвих цінностей; створення атмосфери співпраці, взаємодії; розвиток комунікативних якостей і здібностей; можливість отримувати знання на груповому та індивідуальному рівнях. Інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу та дозволяють студентам [6]: - зробити засвоєння знань більш доступним; - навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити свою точку зору, аргументувати й дискутувати; - навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативну думку; - моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації та переживати їх; - вчитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу; - аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу; - знаходити спільне розв'язання проблеми; - розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт. Інтерактивні методики навчання базуються на підході, центрованому на студенті, що дає можливість актуалізувати знання, досвід всіх учасників навчання, обмінятися ним. Цей підхід робить навчання активним, що полегшує засвоєння матеріалу, робить цей процес усвідомленим, а відтак більш ефективним.

Висновки

Організація навчального процесу в сучасних умовах вимагає поєднання різних технологій, творчого підходу до використання кожної з них, а також створення нових навчальних технологій. Сучасні технології навчання зорієнтовані на особистість, створення умов для її самовираження і саморозвитку. А прагнення постійно оптимізувати навчальний процес з урахуванням особливостей постіндустріального (інформаційного) суспільства зумовлює потребу в нових технологіях навчання. Реалізація цього прагнення збагатила педагогічну теорію і практику навчання такими технологіями, як особистісно орієнтована, групової навчальної діяльності, розвивального навчання, формування творчої особистості, навчання як дослідження, модульно-рейтингового навчання та ін.

Актуальність цієї теми визначається важливістю підготовки педагога до використання комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання у професійній діяльності; потребою широкого впровадження засобів інформаційних технологій у навчально-виховний процес; впливом комп'ютерних засобів на результати навчальної діяльності; залежністю відповідно сформованого навчального середовища з результатами навчання і виховання студентів, значенням місця і ролі комп'ютерних технологій у структурі особистісно-орієнтованого навчального середовища.

А сучасні МП продукти можуть широко використовуватися як на етапах введення, тренування так і на етапі застосування знань, навичок і вмінь. За їх допомогою студенти мають можливість самостійно виконувати такі види навчальної діяльності: тренувати правопис; – вивчати лексичний матеріал; – удосконалювати розуміння аудіотексту; – розвивати техніку читання; – вивчати граматику; – навчатися писемного мовлення; – тренувати вимову. Іншим інтегративним засобом комп'ютеризованого навчання іноземних мов є Інтернет, який дає студентам доступ до інформації, включаючи аудіювання, читання і письмо. Студенти можуть самостійно (або відповідно до інструкцій викладача) працювати в комунікативному

середовищі в реальному часі або вибирати засоби, які дадуть їм змогу створити і перевірити повідомлення; зайти на форум і поспілкуватись з одним або декількома співбесідниками. Електронна пошта дозволяє студентам підтримувати зв'язки з носіями мови, спонукає їх до діалогу з ними. Отже, мультимедія є навчальною технологією, яка завдяки наявним їй якостям інтерактивності, гнучкості та інтеграції різноманітних видів навчальної інформації, та можливості враховувати при її використанні індивідуальні особливості студентів, сприяє підвищенню зацікавленості студентів до вивчення іноземних мов, розширює мотивацію студентів до навчання, надаючи їм можливість самостійно працювати над мовою у зручному для них темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню витоками історії.

Необхідно підкреслити, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у ВНЗ закладах гальмується. Однак багато проблем, пов'язаних з впровадженням у навчально-виховний процес навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій, залишаються нерозв'язаними: слабка матеріально-технічна база; не ефективно використовуються вже наявні електронні інформаційні ресурси, існує проблема технічного обслуговування і ремонту сучасних інформаційно-комунікаційних засобів у навчальних закладах; використовується морально застаріла комп'ютерна техніка; незадовільний стан підключення до Інтернету.

Таким чином, можна стверджувати, що розробка дистанційного курсу навчальної дисципліни на базі віртуального середовища Moodle є необхідністю у сучасних умовах забезпечити підготовку викладачів у напрямку роботи з інформаційними технологіями (у тому числі програмно-технологічними платформами), адже, як бачимо з вищезазначеного, значною мірою повнота та якість засвоєння студентом навчального матеріалу залежить від того наскільки коректно викладачем буде організований дистанційний курс навчальної дисципліни.

У даному дослідженні також було доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків.

Тому застосування даних форм навчання мають багато переваг та повинні бути взяті до уваги викладачами закладів вищої освіти. За допомогою нових технологій з'являється можливість розкриття непізнаного особистісного та професійного потенціалу як окремо кожного студенту, так і всієї групи студентів як єдиної команди.

Список використаних джерел

- [1] Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» №466 від 25.04.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
- [2] Аскоянц П. Г., Чекаль Г. С. Основи методики створення та застосування комп'ютерних програм. Київ : КДППМ, 2009. П.І. 108 с.
- [3] Безцінна Ж. П. Застосування мультимедійних засобів для оптимізації самостійної роботи студентів у процесі навчання іноземної мови в немовному ВНЗ. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. 2010. Вип. 16. URL : <http://wwwcenter.univer.kharkov.ua/vestnik/full/135.pdf>

-
- [4] Боднар А.М. Використання мультимедійних технологій при вивченні гуманітарних предметів у навчальних закладах вищої та професійної освіти. *Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти* : збірник наукових праць III Міжнар. наук.-метод. конф., м. Кам'янець-Подільський, 04 жовтня 2019 р. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2019. Ч. 1. С. 24-26.
- [5] Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Бадюк Ю. В. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі: для педагогічних працівників ПТНЗ, СЗШ, ВНЗ і слухачів навчальних закладів та установ післядипломної освіти : навч.-метод. посібник. Вінниця : ТОВ "Діло", 2006. 296 с.
- [6] Моргун О. М., Підласий А. Ц. Комп'ютерний підручник як новий дидактичний засіб. *Педагогіка. Психологія*. 1994. № 1. С.47-54.
- [7] Шевченко І. Ю. Стандартний алгоритм розробки дистанційного курсу дисципліни. *Матеріали Міжнародного науково-практичного семінару «Дистанційна освіта 2014 : психолого-педагогічні особливості підготовки в Україні фахівців з вищою освітою : здобутки і перспективи»* URL: [http : //litos.khadi.kharkov.ua](http://litos.khadi.kharkov.ua)